

Tımarlı Sipahiler

TEMEL KAVRAMLAR

- Alplik
- Pencik Sistemi
- Gulam Sistemi
- Tımar Sistemi
- Tımarlı Sipahi
- Reaya
- Gazilik
- Devşirme Sistemi

OSMANLI ASKERİ TEŞKİLATININ
KURULMA SÜRECİDEVLETLEŞME SÜRECİNDE
OSMANLI SAVAŞÇILARI

- ❑ Osman Bey döneminde düzenli ve disiplinli bir ordu yoktu.
- ❑ Sefer çıkmadan önce birçok Türkmen aşiretine duyuruda bulunur ve sefer için asker toplardı.
- ❑ Beyliği'nin ilk askerî birlikleri, Osman Gazi'ye bağlı atlı aşiret birliklerinden oluşuyordu.
- ❑ Aşiret birlikleri savaşa zamanında gelememeleri ve kuşatmalarda etkili olamamaları verimli olmalarını engelledi.

- ❑ Aşiret kuvvetleri yanında cihat amacıyla İslam dini uğruna, **Gaziyân-ı Rûm**, **Ahiyân-ı Rûm** ve **Abdalân-ı Rûm** adları altında teşkilatlanmış zümreler de savaşa katıldılar.
- ❑ Dervişler, fetih ve iskândan başka, fethedilen bölgelerin İslamlaşmasında da oldukça etkili oldu.
- ❑ Osmanlı'da ilk fetihleri yapanlar bu **uç (sınır)** kuvvetlerdi.
- ❑ Fethedilen yerlerin Türkleşmesinde bu zümrelerin büyük rolü oldu.
- ❑ Osmanlı için, fetih hareketleri içinde **"alplik ve gazilik"** son derece önemlidir.
- ❑ **Alp**; cesur, yiğit, kahraman demektir. Alplar, Türk milletinin içinden çıkmış yiğitlik ve cesaretleri ile tanınmış gönüllü askerlerdi.
- ❑ Alp Gaziler, cihat ve gaza anlayışı ile yeni vatan topraklarının fethinde önemli görevler aldılar.
- ❑ Eski Türk devletlerinde bilinen en eski unvan ise ismin önüne sıfat olarak getirilen "Alp" unvanıydı (**Alp Er Tunga, Alp Tigin, Alp Arslan gibi.**)

Alplar (illüstrasyon)

- ◆ Osmanlı Devleti'nin kuruluşu aşamasında
 - **Turgut Alp,**
 - **Konur Alp,**
 - **Saltuk Alp,**
 - **Hasan Alp**
 gibi alpler önemli görevler üstlendiler.

İLK DÜZENLİ OSMANLI
ORDUSUNUN KURULMASI

- ❑ Yaya ve Müsellemler Orhan Bey zamanında Vezir Alâeddin Paşa ve Bursa Kadısı Çandarlı Kara Halil'in teklifleri doğrultusunda Bursa'nın fethinden sonra oluşturuldu.
- ❑ Düzenli birliklerin atsız askerine "yaya", atlı askerine de "müsellem" adı verildi.
- ❑ Askerî sınıfa mensup olan kimseler ve vezirler, özel bir kıyafet giyerek halktan ayırt edildi.
- ❑ Askerlerin "**ak börk**" giymeleri kararlaştırıldı.
- ❑ Biner kişilik gruplar hâlinde teşkilatlanan yaya ve müsellemlere alınacak askerler, Vezir Çandarlı Kara Halil tarafından Türk gençleri arasından seçilmiştir.

✓ Biner kişilik gruplar hâlinde teşkilatlanan yaya ve müsellemlere alınacak askerler, **Vezir Çandarlı Kara Halil** tarafından Türk gençleri arasından seçilmiştir.

- ❑ Yaya denilen piyade sınıfında her on kişiye bir onbaşı, her yüz kişiye bir yüzbaşı tayin edilmiştir.
- ❑ Müsellem adı verilen atlı birliklerde ise her otuz kişi bir ocağı meydana getirmiştir.
- ❑ Savaş zamanında bu gençlere önce birer, daha sonra da ikişer akçe gündelik verilmiştir.
- ❑ Savaşın olmadığı zamanlarda ise ziraat yapmak üzere kendilerine toprak tahsis edilen yaya ve müsellemler, vergilerden muaf tutulmuştur.
- ❑ Osmanlı Devleti'nin ilk düzenli askerî birliği olan **yaya ve müsellemler teşkilatı** ile fetihler hızlanmıştır.
- ❑ **Yaya ve müsellemler**, Orhan Bey zamanında Hassa Ordusu sayılmıştır.

Yaya ve müsellemler (illüstrasyon)

- ❑ XV. yüzyılın ortalarına kadar fiilen silahlı hizmette bulunmuş olan yaya ve müsellemler, Kapıkulu Ocaklarının gelişmesiyle yerlerini onlara bırakmıştır.
- ❑ Sonraki dönemlerde Osmanlı askerî teşkilatının geri hizmetinde yer alan yaya ve müsellemler; **askerî amaçlı köprü ve yol yapımı, kale tamir ve inşası, hendek kazımı** gibi işlerde kullanılmıştır.
- ❑ Orhan Gazi'nin kurmuş olduğu, yaya ve müsellemlerden sonra mesleği tamamen askerlik olan **Azeb teşkilatı** kurulmuştur.
- ❑ Azebler, gönüllü Türk gençleri arasından seçilerek beylerbeyi komutası altında seferlere katılmıştır.
- ❑ **Yeniçeri Ocağının kurulmasından sonra Azebler**, öncü birlikler olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Kitap, zekâyı kibarlaştırır.

Cemil Meriç

TIMAR SİSTEMİ VE
TIMARLI SİPAHİLER

TIMAR SİSTEMİ VE ÖZELLİKLERİ

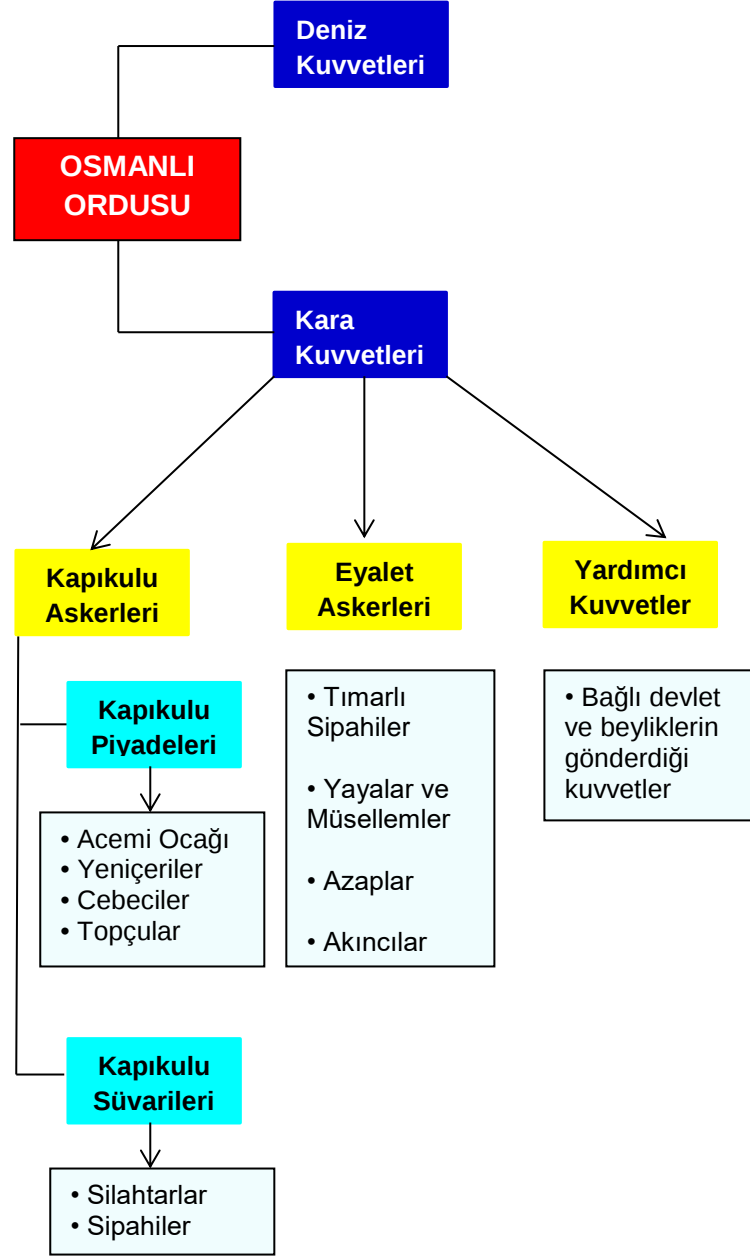
- ❑ Osmanlı toplumu sosyal bakımdan yönetenler (**askerîler**) ve yönetilenler (**reaya**) olmak üzere ikiye ayrılırdı.
- ❑ Ancak *sınıf ayrımı söz konusu değildi.*
- ❑ **Devlete hizmet karşılığı reayadan askerî sınıfa geçmek mümkündü.**

☞ Yönetenler (askerî) sınıfı

- İlmiye,
- Seyfiye
- Kalemiye'den oluşurdu.

- ❑ Yönetilenler (reaya) ise askerî sınıfın dışında kalan köylüler, şehirli ve konar-göçerlerdi.
- ❑ Reayanın askerî sınıftan **tek farkı**, devlete vergi ödemesiydi.
- ❑ Osmanlı Devleti'nde reaya, **Müslim** ve **gayrimüslimlerden** oluşurdu.
- ❑ Bunlardan gelirlerine göre çeşitli vergiler alınırdı.
- ❑ **Osmanlı köylüsünün devlete ve sipahiye karşı görevlerinin sınırları kanunlarla belirlenmişti.**
- ❑ **Görevleri dışında reayanın karşılıksız çalıştırılması yasaktı.**
- ❑ **Reaya (Köylü / Halk)** kendisine tahsis edilen toprağı işlemek ve vergisini sipahiye ödemekle yükümlüydü.
- ❑ **Köylü**, *keyfi olarak tarlasını boş bırakamaz, çiftini, çubuğunu terk edip bir başka memlekete gidemezdi.*

Amaç: Üretimde Süreklilik

Tımarlı Sipahi (İllüstrasyon)

Tımar Sistemi

- ◆ İlk defa **I. Murat** uyguladı **II. Mahmut** döneminde kaldırıldı.
- ◆ Tımar, devlet görevlilerine hizmetleri karşılığında, **bir bölgenin vergi toplama yetkisinin devredilmesi** demektir.
- ◆ **Dirlik (Geçimlik)** ya da **tımar (verimli toprak)** yoluyla kâtipler, dinî görevliler, kadılar vb. sivil görevlilere maaşları karşılığında verilir.
- ◆ Tımar sahiplerine ise “**ehli tımar veya Tımarlı Sipahi**” denilmektedir.
- ◆ **Uygulamada asıl amaç seferler için asker beslemektir.**
- ◆ Tımar sistemi, askerî ihtiyaçları ve eyalet idaresini düzenlemekle kalmamış, devletin ekonomik, sosyal ve zirai politikalarını da şekillendirmiştir.

Tımarlı Spahiler

Tımarlı Sipahiler

- ◆ Tımarlı sipahiler bağlı bulunduğu bölgede reayadan vergileri toplarlardı.
- ◆ Tımarlı sipahilerin yıllık gelirleri, hizmet kıdemlerine göre bin ile yirmi bin akçe arasında olurdu.
- ◆ Tımarlı sipahiler, Türk ve Müslümanlardan oluşurdu.
- ◆ Aynı zamanda eyalet askerî sınıfında yer alan tımarlı sipahiler, bağlı oldukları alay beyinin kumandası altında sefere giderlerdi.
- ◆ Her alayda güvenlikten sorumlu olarak üç dört subaşı bulunurdu.
- ◆ Subaşılardan barış zamanı en önemli görevleri, buldukları bölgenin asayiş ve huzurunu sağlamaktı.

- ✓ **Tımar sahipleri**, tasarruf ettikleri yerin yıllık gelirine göre yeme, içme, silah ve at gibi her türlü ihtiyaçları kendilerine ait olmak üzere atlı askerler yetiştirirdi.
- ✓ **Tımar sahipleri**, savaş zamanında hazırladıkları **cebelülerle** (askerlerle) birlikte sefere katılırdı.
- ✓ **Tımar Sahipleri**, Devlete asker yetiştirmekle mükelleftir ve bu hizmetlerine karşılık birçok vergiden de muaf tutulurlardı.

**Kocaman bir çukur kazdı
içimde. Kazmasız, küreksiz.**

Koray Avcı

**Elin yaptığı herhangi bir şeyi
bir başka el yıkabilir.**

Montaigne

YENİÇERİ OCAĞININ KURULMASI

PENCİK-DEVŞİRME SİSTEMİ
VE YENİÇERİLER

- ❑ Rumeli'ye yönelik yapılan seferlerde eldeki mevcut ordunun yetersiz kalmasıyla yeni bir uygulamaya geçildi.
- ❑ Savaşlarda elde edilen erkek esirlerin beşte biri (**pencik**) ile Hristiyan tebaasından devşirme sistemiyle oluşturulan yeni bir ordu kuruldu.
- ❑ I. Murat Dönemi'nde, Kazasker Çandarlı Halil Paşa'nın tavsiyesi ile kurulan kapıkulu askerleri, piyadeler ve süvariler şeklinde iki kısma ayrılırdı.

Kapıkulu Piyadeleri

Acemioğlanlar ocağı

- Yeniçeri Ocağına asker yetiştirmek için ilk olarak Gelibolu'da kuruldu. Acemi Ocağına iki şekilde asker alınırdı.
- Bunlardan biri savaşlarda esir edilen, on sekiz yaşından küçük, ruhen ve bedenen sağlıklı gençlerin beşte birinin (pencik) vergi karşılığı devlet hizmetine alınması şeklinde oluşturulan "**pencik sistemi**", diğeri ise "**devşirme sistemi**"dir.

Devşirme Kanunu örnekleri

- ✓ 8 yaş altı ve 20 yaş üstü devşirilemez.
- ✓ Devşirilecek oğlanlar güzel, akıllı ve iyi huylu olmalıdır.
- ✓ Padişah veya yeniçeri ağasının ihtiyaç belirtmesi hâlinde padişahın fermanı ile devşirme yapılabilir.
- ✓ Bir bölgede en fazla 40 haneden birinden bir devşirme alınır; ailenin tek oğlu veya dul kadının oğlu alınmaz.
- ✓ Evliler ve Müslümanlar devşirilemez.

Pencik Kanunu hakkında...

- ◆ **Pencik**, Farsçada 1/5 anlamına gelir.
- ◆ Osmanlı Devleti'nin fethettiği bölgelerden alınan **esirlerin 1/5'i padişahın** olurdu.
- ◆ Devlet, esir başına **125 akçe** paha biçerdi.
- ◆ Devletin, Pencik Kanunu'yla komutan ve gazilerden topladığı köle başına düşen 25 akçe vergiye ise "**pencik resmi**" denirdi.
- ◆ Toplanan esirlerden önce erkek olanları ayrılırdı.
- ◆ Sonra fiziksel durumlarına göre herhangi bir sakatlığı olmayan ve ileride Yeniçeri olması hedeflenenler "**pencik oğlanı**" olarak altı sınıfa alınırđı.
- ◆ Pencik oğlanı seçilmeyen esirler köle olarak kalır, kul statüsüne yükselemezlerdi.
- ◆ Pencik oğlanlarından eli yüzü ve karakteri düzgün olanlardan bazıları sarayda "**iç oğlanı**" olarak alınarak saray eğitimine tabi tutulurlardı.
- ◆ Geriye kalanlar ise Anadolu'da belli Türk çiftçilerinin yanına verilerek
- ◆ Yeniçeri olmadan önce Türk ve İslam kültürünü öğrenirlerdi.

Arıfî'nin Süleymanname adlı eserinde devşirmelerin Müslümanlığı kabul etme törenini gösteren bir minyatür

Devşirme Sistemini;

- ⇒ Rumeli’de ilk uygulayan **I.Murat**
- ⇒ Anadolu’da ilk uygulayan **I.Mehmet**
- ⇒ Kanunlaştıran **II.Murat**’tır.

Yeniçeri Ocağı

Yeniçeriler Osmanlı Devleti’nin askerî başarılarında etkin rol oynamışlardır (illüstrasyon).

- **I.Murat Dönemi’nde** bizzat padişahın hizmetinde bulunacak daimi ve profesyonel bir ordu kuruldu (1362).
- Barış zamanlarında **Edirne’de ve saray** çevresinde dururdu.
- İstanbul’un fethi sonrası İstanbul’da iki yeniçeri kışlası yapıldı. (Şehzade Camisi ve Aksaray civarında).
- Kışlalardaki birlikler **Bölük** ve **Orta** denilen birimlere ayrıldı.
- Başlarında **Börk** adı verilen **Serpuş** bulunurdu.
- Silah olarak da ok, yay, kılıç, hançer, balta; ateşli silahların yayılmasından sonra ise tüfek kullanırlardı

- Yaya bölükleri sınıfına **“orta bölükleri”** denirdi.
- Yeniçeri Ocağının en büyük komutanı **“Yeniçeri ağası”**ydı.
- Yeniçeri ağası ocakla ilgili işleri görmek üzere **“Ağa Divânı”** adı verilen bir divan kurar ve ocakla ilgili davaları dinlerdi.

“Allah Allah eyvallah
Baş üryan, sine püryan, kılıç al kan
Bu meydanda nice başlar kesilir hiç olmaz
soran!

Eyvallah! Eyvallah!

Kahrımız, kılıcımız düşmana zıyan
Kulluğumuz padişaha ayan.
Üçler, Yediler, Kırklar

Gülbankı Muhammedi, nurı nebi, keremi
Âli Pirimiz, hünkârımız **Hacı Bektaş Veli**
Demine devranına hu diyelim!..
Huuuuuuuuuu!.. ”

**En haksız barışı, en adil
savaşa tercih ederim.**

Cicero

- ⇒ **KUL AŞI:** II.Viyana kuşatması sırasında yeniçerilere verilen tas kebabı
- ⇒ **BAKLAVA ALAYI:** Ramazanın 15.gününde hırka-i şerif ziyareti sonrası saray mutfağında baklava yapılır, baklava alayı düzenlenir yeniçerilere ve devlet erkanına dağıtılır.
- ⇒ **FUTA:** Baklavaların sarıldığı örtü
- ⇒ **FODLA:** Yeniçerilerin ulufe alması sırasında has fırında pişirilen ve yeniçerilere dağıtılan pide
- ⇒ **KUŞLUK YEMEĞİ:** Yeniçerilerin ulufe alması sırasında çorba, zerde, ve pilavdan oluşan yemekler
- ⇒ **AKİDE MERASİMİ:** Yeniçeri önde gelenlerin divan üyelerine mangır biçimindeki akide şekerlerini sunmalarıdır. Yeniçeri ocağının padişaha bağlılığını ifade eder.
- ⇒ **GÜLBANK:** Akide merasimi sonrası Kubbealtı önünde okunan fetih duası (*Hacı Bektaş Veli'nin duası*)

- ❑ "Gulam (Köle)" sistemi ilk defa Karahanlılar'da uygulandı.
- ❑ Karahanlılar'da başlayarak Osmanlı'da Devşirme sistemine dönüşen bu sistem'de asıl amaç ordu ihtiyacını karşılamaktır.
- ❑ Bunun yanında devlet adamı ihtiyacı karşılandı.

En çok hoşumuza giden insan kendimize benzettiğimiz insandır.

Moliere

Gulamlardan Devşirmelere

- ◆ Farsçada köle anlama gelir.
- ◆ İlk Karahanlılar'da görülür.
- ◆ Savaşlarda elde edilen esirler orduda kullanıldı.
- ◆ Karahanlılardaki Gulamların hepsi Türk'tü.
- ◆ İlk defa Gazneliler'de Gulamlar yabancı unsurlardan oluştu ve yılda dört kez maaş aldı.
- ◆ Gazneliler'de Sultanın özel muhafız ordusuydular.
- ◆ Büyük Selçuklular'da Gulamhaneler oluştu ve daha çok İran asıllı gulamlar yetiştirildi.
(Osmanlı'da Hıristiyan asıllı çocuklar eğitildi)
- ◆ Büyük Selçuklu 'da Sultanı ve sarayı korurlardı ve süvarilerin yanında piyadelerde bulunurdu.

- ✓ Büyük Selçuklular'da ve Gaznelilerde Gulamlar 4 defa maaş alırdı.
- ✓ **Bistagani**, Büyük Selçuklular'da Gulamlara verilen maaşın ismidir.
- ✓ **Ulufe**, yeniçerilere 3 ayda bir ödenen maaştır.
- ✓ **Culüs Bahşişi**, şehzadenin *Culüs töreniyle* tahta çıktıktan sonra yeniçerilere dağıttığı bahşiştir.

Cülüs Bahşışı ve Cülüs Yolu

- Devlet-i Aliye-i Osmaniye'de tek devlet töreni olan Cülüs töreni'dir.
- **Cülüs** Arapça'da **oturmak** anlamına gelir.
- **Cülüs töreni** Osmanlı'da *tahta çıkmak ya da oturmak anlamında kullanılır.*
- Cülüs töreni Babüssade'nin önünde görkemli bir törenle yapılırdı.
- **Taht**, ilk önce Babüssaade önüne çıkartılır.
- 2. avluda askerler, ulema ve devlet adamları olur.

- Taht kapının önüne çıktıktan sonra desturla padişah gelip kapının önündeki tahta oturur.
- Daha sonra devlet adamları kıdemlerine göre gelip padişahın eteğini öpüp padişaha bağlılığını bildirirler.
- Cülüs merasiminin ardından kapıkulu askerlerine cülüs bahşışı (cülusiye) dağıtılırdı.
- **İki türlüdür, biri** belli ve kanunda belirtildiği gibi bir defaya mahsus olarak verilir, **diğeri** ise askerlerin ulufelerine zam suretiyle verilmiş olurdu.
- Tahta çıkan her padişahın; "**Kullarımın bahşış ve terakkileri makbulümdür, derhal verilsin**" suretinde bir belgeyi onaylaması gerekiyordu.

- ✓ **İlk Cülüs Bahşışı**, Kosava'da 1389'da tahta çıkan **Yıldırım Bayezit** tarafından Kapıkullarına dağıtılmıştır.
- ✓ **Fatih döneminde** kanunlaştırılmıştır.
- ✓ **I.Abdülhamit ve III.Selim'in** tahta çıkışları savaş zamanlarına denk geldiği için verilmemiştir.
- ✓ Cülüs geleneği **Vahdettin'e** kadar devam etmiştir.

Eyüp Sultan Camii arkası **Cülüs Yolu**

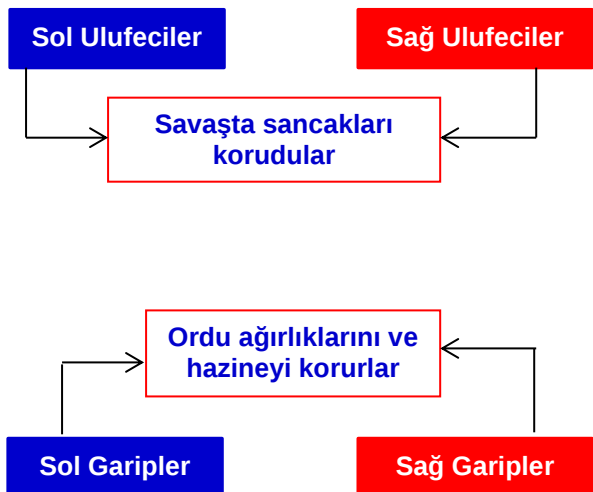
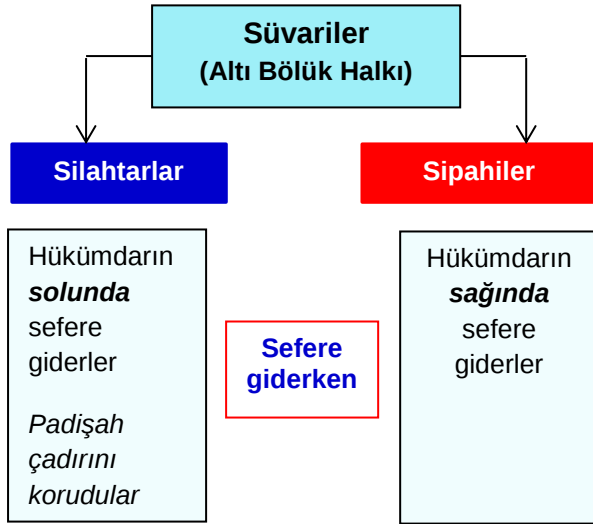
- Hükümdarların, kılıç kuşanıp tahta çıktıktan sonra Eyüp Sultan Camii'nin arka tarafından ihtişamla geçtikleri yoldur.
- Hem Eyüp El Ensarî hazretlerinin anısına saygı hem de yasama, yürütme ve hükmetme erkinine sahip olma anlamında bir geçiş yapılırdı.

**Ne yaparsan yap. Yengeç
yengeçtir. Doğru yürümez...**

Aristophanes

Kapıkulu Süvarileri

- Kapıkulu süvarileri, merkez ordusunun en itibarlı atlı birlikleriydi.
- İlk zamanlarda buraya nüfuzlu devlet adamlarının ve kumandanlarının çocukları alınırdı.
- I.Murat Dönemi'nde Kapıkulu Süvarileri, devşirme sistemine dâhil olarak "sipahi" ve "silahtar" adıyla iki bölük şeklinde yeniden düzenlendi.
- Daha sonraları sağ ve sol ulufeciler ile sağ ve sol gariplerin de ilavesiyle Kapıkulu süvari bölüklerinin sayısı altıya çıktı.
- Bu yüzden bunlara "Altı Bölük"de denildi.

Hiç kimse yumrukları sıkılıyken net düşünemez.

George Jean Nuthar

